

ТАҚРИЗ

ба рисолаи диссертациони Ғаниев Начмиддин Хуршедович дар мавзӯи
“Таъсири гепатопротектории маҷмӯи растаниҳои доругии маводи
«Гепатрил» ҳангоми осеби токсикии ҷигар бо СС14”, барои дарёфти
дараҷан илмии номзоди илмҳои фарматсевтӣ аз рӯи ихтисоси 14.03.06 –
Фармакология, фармакологияи клиникӣ.

Мубрамии мавзӯи таҳқиқоти. Айни замон, шумораи зиёди гепатопротекторҳои гиёҳӣ, аз ҷумла аз хори қарроқ (карсил, силимфан, силибан, легалон ва ғайра) ва табиаташон синтетикӣ (эссенсиал, урсосан, холудексан) мавҷуданд. Дар асоси фосфолипидҳои эссенсиалӣ Н-эсепурӣ, эсфаж, эслив ва ғайраҳо офарида шудаанд. Гепатопротекторҳои мавҷуда танҳо ба зинаҳои алоҳидаи патогенези бемориҳои шадид ва музмини ҷигар таъсир расонида, на ҳама вақт натиҷаи дилхоҳ медиҳанд. Таҳлили гепатопротекторҳои гуногун нишон медиҳад, ки айни замон самараноктарин дору кислотаи урсодезоксихоликӣ (КУДХ) маҳсуб меёбад, ки рушди некрози хучайраҳои ҷигарро пешгирӣ мекунад ва паҳншавии бофтаи чандири (фиброзиро) дар ҷигар коҳиш медиҳад. Илова бар ин, чунин шуморида мешавад, ки КУДХ хосияти зиддивирӯсӣ (ба муқобили вирусҳои В ва С – ро) дорад (Белоусов Ю. Б., Моисеев В. С., Лепехин В. К., 2001. Буеверов А. О., Подымова С. Д., 2001. Минушкин, О. Н. 2002).

Ба ҳамагон маълум аст, ки самаранокии гепатопротекторҳои растанигӣ тавассути таъсири онҳо ба механизмҳои патогенетикии осеби музмини ҷигар вобастаги дорад. Ин гепатопротекторҳо, ба тӯфайли мавҷудияти флавоноидҳо, полифенолҳо, микроэлементҳо ва моддаҳои гуногуни фаъоли биологӣ дар таркибашон, дорои хосиятҳои антиоксидантӣ, иммуномодуляторӣ, захраронӣ ва муътадилсозии мембранаҳо мебошанд. Гепатопротекторҳои растанигӣ, дар муқоиса бо синтетикӣ, таъсироти иловагии дуҷумдараҷа надоранд. Ин ба мо имкон

медихад, ки дурнамои ҳосил намудани гепатопротекторҳои навро аз гиёҳҳои шифобахши ватанӣ ба даст орем, ки ин душвории фармакология ва фарматсияи ҷумҳуриро қисман ҳал менамояд (Мироджов Г.К. ва муалифон 2015).

Бисёр доруҳои гиёҳӣ ба ҳолати функционалии мембранаи гепатоситҳо ва дар ин замина мусоидат ба муътадилшавии равандҳои метаболикии ҷигар ва барқарорсозии сохторӣ он мусоидат мекунад. Дар айни замон, доруҳои гепатопротекторӣ, ки хосиятҳои антиоксидантӣ, муътадилсозии мембрана, бартарафи захролудшавӣ, захраронӣ, иммуномодуляторӣ ва дигар намудҳои таъсири фармакологӣ ва биокимиёӣ доранд, васеъ истифода бурда мешаванд (Смольякова М.Б. ва муалифон 2011).

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсия мувофиқи шиносномаи ихтисоси 14.04.06 – фармакология, фармакологияи клиникӣ ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқат мекунад.

Натиҷаҳои таҳқиқоти гузаронидашуда ба бандҳои 1,3 ва 4-и ихтисоси Фармакология, фармакологияи клиникӣ мувофиқат мекунад.

Мазмуни диссертатсия ба мақсади вазифаҳои муқарраршудаи омӯзиш оид ба хосияҳои фармакологӣ, биохимиявӣ ва морфологии маводи санчидашуда, барои табобат ва пешгирии бемориҳои гуногуни ҷигар мувофиқ аст.

Навгонии илмӣ. Бори аввал, як воситаи нави гепатопротектории "Гепатрил" дар заминаи гиёҳҳои шифобахши Тоҷикистон таҳия карда шудааст. Самаранокии истифодаи маводи растанигии "Гепатрил" ҳангоми зарари токсикӣ ҷигар бо мақсади пешгирии синдроми ситолитикӣ, холестазҳо ва вайроншавии мубодилаи липидҳо дар муқоиса бо доруи Карсил муқаррар карда шудааст. Масъалаҳои беҳатарии истифодаи "Гепатрил" ҳангоми омӯзиши захрнокии музмини семоҳаи он ошкор карда шуда, барои истифодаи ин иловаи фаъоли

биологӣ ҳангоми бемориҳои системаи гепатобилиарӣ тавсияҳо пешниҳод шуданд (Патент № ТҶ 998, 2019).

Нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда.

1. Маводи растанигии "Гепатрил" дар вояҳои нишондодашуда, ҳангоми воридкунии дохили меъдавӣ функсияи зиддитоксикии ҷигарро беҳтар мекунад.
2. Маводи "Гепатрил" ҳангоми захролудшавии зершадид ва музмини ҷигар бо CCl_4 таъсири гепатоҳимояви зоҳир намуда, функсияи антиоксидантӣ ва муътадилкунандаи пардаи ҷигарро тақвият дода, тағиротҳои сохтори ҷигарро барқарор менамояд.
3. Хосиятҳои фармакологӣ ва биохимиявии маводи растанигии "Гепатрил" бо доруи машҳури "Карсил" муқоисашаванда аст.
4. Маводи растанигии "Гепатрил" ҳангоми омӯзиши захролудшавии шадид ва музмин, худро ҳамчун воситаи безарар нишон дода, ба ҳолат ва вазифаҳои узвҳои ҳаётан муҳим таъсири манфӣ намерасонад.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳо. Дар заминаи таҳлили амиқи маълумотҳои муосир оид ба ҷанбаҳои патогенези бемориҳои ҷигар: мушкilot ва дурнамо, баррасии маълумотҳо оид ба вазъи кунунии мушкilotи системаи гепатобилиарӣ, муаллиф зарурати рушди омӯзиши маводҳои нави растанигиро асоснок намудааст.

Интишорот оид ба мавзӯи рисола. Аз рӯи маводҳои таҳқиқот 21 корҳои чопӣ, аз ҷумла 7 мақола дар маҷаллаҳои ба рӯйхати маҷаллаҳои тақризшавандаи ба номгуӣи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади чопи натиҷаҳои асосии илмии диссертатсияҳо барои дарёфти унвони илмии номзади илм дохилшуда, 13 – фишурдаи марузаҳо дар маводҳои конфронсҳои илмию амалии гуногунсатҳ интишор ёфтаанд. Унвонҷӯӣ соҳиби як патенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ки дар онҳо нуқтаҳои асосии диссертатсия ҳамаҷониба инъикос ёфтаанд.

Соҳтор ва ҳаҷми диссертатсия. Диссертатсия дар ҳаҷми 147 саҳифа, пешниҳоди 19 ҷадвал ва 38 расм мураттаб гардида, аз қисматҳои зерин: рӯйхати ихтисорот, муқаддима, шарҳу тавзеҳи адабиёт, мавод ва усулҳои таҳқиқот, натиҷаҳо ва муҳокимаи онҳо, ҷамъбаст, хулосаҳо, рӯйхати адабиётҳо, ки 145 манбаъ (116 манбаи ватанӣ ва кишварҳои ИДМ, 29 муаллиф аз хориҷи дур) таркиб ёфтааст.

Мубрамияти мавзӯ, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, объект ва усулҳои таҳқиқот инчунин навгонии илмӣ ва аҳмияти амалии натиҷаҳои бадастомада яқоя бо саҳми шахсии унвончӯ ба таври кофӣ дар қисмати муқаддимаӣ оварда шудааст.

Дар боби якуми диссертатсия. Муаллиф ҳамаи сарчашмаҳои ба мавзӯ алоқамандро аз адабиётҳои ватанию хориҷӣ дар шаҳри адабиётҳо овардааст. Самтҳои асосии таъобати беморони гуногуни ҷигар бо растаниҳои хосияти гепатопротектори ва зиди вируси, инчунин истифодабарии онҳо дар тиб ва фарматсия, таҳлили бозори маводҳои хосияти гепатопротектори дошта, ки бар зиди касалиҳои гуногуни ҷигар истифода мешаванд, инъикоскунандаи мубрамияти мавзӯи интиҳобгардидаи таҳқиқот мебошан.

Дар боби дуюми диссертатсия унвончӯ тавсифи муфассали усулҳо ва объектҳои таҳқиқотро шаҳр додааст. Тавсифи усулҳои муайянкунии сифатӣ модаҳои фаъоли биологӣ дар таркиби маводи растанигии “Гепатрил”, усулҳои асосии физико-кимиёвӣ, биохимияви, фармакологӣ ва морфологӣ оварда шудаанд.

Дар боби сеюми диссертатсия муаллиф омӯзиши моддаҳои фаъоли биологӣ ва таркиби сифатии пайвастаҳои фаъоли биологи нишондодҳои физико-кимиёвӣ, омӯзиши анатомии растаниҳои истифодвшуда омӯзиши металлҳои вазнини маводи “Гепатрил” -ро овардааст. Инчунин муоинаи биохимияии таркиби хуни ҳайвоноти таҷрибавӣ ҳангоми гепатити

шадид, зершадид ва музмин ҳангоми захролудшави бо СС14 дар давоми 10,30,90, шабонарӯз овардааст.

Дар боби чорум унвонҷӯ маълумотҳо дар бораи тағиротҳои морфологӣ узвҳои калламушон ҳангоми захролудкуни бо СС14 ва табобат бо маводҳои хосияти гепатопротектори доштаи маводҳо овардашудааст. Ичунин муайян намудани миқдори марговарии маводи “Гепатрил” дар мушони сафед нишон дода шудааст. Омӯзиши нишондиҳандаҳои хоби этаминалии ҳайвонот, таъсири аллергенӣ ва таъсири баангезишоварӣ, фоизи зиндамондани каламушҳо, лахташавии хуни калламушҳо ҳангоми таҷриба гузаронидан бо маводи “Гепатрил” оварда шудааст.

Дар боби панҷум баррасии натиҷаҳои таҳқиқот барои пешниҳод намудани маводи растаниги “Гепатрил” ки аз ашиёи хоми ватанӣ бадаст оварда шудааст маълумотҳо овардашудааст.

Диссертатсияро мусбат арзёбӣ намуда, зарур аст, ки баъзе камбудҳои онро низ қайд намоем:

Эродҳо оид ба кори диссертатсионӣ

1. Тарзи муайян намудани модаҳои фаъоли биологии таркиби маводи растанигии “Гепатрил” тариқи рияксияҳои сифати муайян шудааст аммо тариқи миқдори наовардааст. Дар диссертатсия дар бораи нишондодҳои физико-кимиёвии маводи “Гепатрил” овардашудааст аммо дар афтореферат кам оварда шудааст.
2. Ичунин ҳангоми омӯзиши шадиди маводи растанигии “Гепатрил” бо чорхлориди карбон дар вояи 0,2мл/кг омехта шудааст ҳангоми омӯзиши шадид бояд ба вояи 0,4 мл/кг мебуд қобили қабул доништа мешуд.
3. Дар диссертатсия ҳангоми омӯзиши тағиротҳои морфологӣ узвҳои калламушон бамонанди ҷигар, гурда, шуш, дил ва испурч

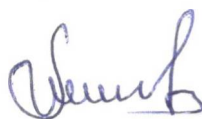
оварда шудааст аммо дар автореферат танҳо дар бораи ҷигар оварда шудааст.

Хулоса

Кори диссертациони Ғаниев Наҷмиддин Хуршедович дар мавзӯи “Таъсири гепатопротектории маҷмӯи растаниҳои доругии маводи «Гепатрил» ҳангоми осеби токсикӣ ҷигар бо CCl_4 ”, барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фарматсевтӣ аз рӯи ихтисоси 14.03.06 – Фармакология, фармакологияи клиникӣ, аз рӯи мубрамият, навгонии илмӣ, аҳмияти илмию амалӣ, муҳтаво ва интишорот ба талаботи “Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад ва муаллиф ба гирифтани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фарматсевтӣ аз рӯи ихтисоси 14.03.06 – Фармакология, фармакологияи клиникӣ, сазовор аст.

Муқарризи расмӣ:

мудирӣ кафедраи технологияи фармасевтӣ
ва фармакологияи ДМТ номзади
илмҳои фармасевтӣ

Шарифов Х. Ш.

Суроға: куч. Рудаки 17, 734025, ш. Душанбе
Телефон: (+992 37) 221 77 11 (+992) 985 151072

Имзои Шарифов Хуршед Шеразиевич

Сардори раёсати кадрҳои ДМТ

Тавқиев Э.Ш.

27.08.2024